

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра кримінального права

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

(рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
ступінь вищої освіти – «бакалавр»
галузь знань – 08 Право
спеціальність – 081 Право
кваліфікація освіти – «бакалавр права»

Харків
2020

Програма навчальної дисципліни «Кримінальне право України»
(рівень вищої освіти – перший (бакалаврський); ступінь вищої освіти – «бакалавр»; галузь знань – 08 Право; спеціальність – 081 Право; кваліфікація освіти – «бакалавр права» / уклад.: В.І. Тютюгін, В.І. Борисов, В.М. Киричко, Ю.А. Пономаренко. – Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. – 57 с.

У к л а д а ч і:
В.І. Тютюгін,
В.І. Борисов,
В.М. Киричко,
Ю.А. Пономаренко

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»**

З М І С Т

Вступ.....	
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	
Розділ I.	Кримінальне право: поняття, джерела, завдання, функції, принципи та система. Наука кримінального права.....
Розділ II.	Закон про кримінальну відповідальність .....
Розділ III.	Кримінальне правопорушення та його види.....
Розділ IV.	Кримінальна відповідальність.....
Розділ V.	Склад кримінального правопорушення.....
Розділ VI.	Об'єкт кримінального правопорушення.....
Розділ VII.	Об'єктивна сторона кримінального правопорушення..
Розділ VIII.	Суб'єкт кримінального правопорушення.....
Розділ IX.	Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення..
Розділ X.	Стадії кримінального правопорушення.....
Розділ XI.	Співучасть у кримінальному правопорушенні.....
Розділ XII.	Повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень.....
Розділ XIII.	Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.....
Розділ XIV.	Звільнення від кримінальної відповідальності.....
Розділ XV.	Покарання та його мета.....
Розділ XVI.	Система та види покарань.....
Розділ XVII.	Призначення покарання.....
Розділ XVIII.	Звільнення від покарання та його відбування.....
Розділ XIX.	Судимість.....
Розділ XX.	Інші заходи кримінально-правового характеру.....
Розділ XXI.	Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.....

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ I.	Поняття Особливої частини кримінального права, її система і значення. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень.....
Розділ II.	Злочини проти основ національної безпеки України.....
Розділ III.	Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.....
Розділ IV.	Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.....
Розділ V.	Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та

- статевої недоторканості особи.....
- Розділ VI. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.....
- Розділ VII. Кримінальні правопорушення проти власності.....
- Розділ VIII. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.....
- Розділ IX. Кримінальні правопорушення проти довкілля.....
- Розділ X. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки...
- Розділ XI. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва
- Розділ XII. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.....
- Розділ XIII. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.....
- Розділ XIV. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.....
- Розділ XV. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.....
- Розділ XVI. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.....
- Розділ XVII. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.....
- Розділ XVIII. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.....
- Розділ XIX. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.....
- Розділ XX. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення).....
- Розділ XXI. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.....

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Кримінальне право України» підготовлена на базі Кримінального кодексу України 2001 р. (зі змінами та доповненнями) і має своїм завданням вивчення кримінального права як самостійної галузі права з урахуванням здобутків науки кримінального права та практики застосування кримінального законодавства.

Програма включає в себе питання із Загальної та Особливої частин кримінального права України, які поділені на розділи, кількість та назви яких, в цілому, співпадають із відповідними розділами Кримінального кодексу України. Виключення складають тільки окремі розділи, що присвячені загальним теоретичним питанням кримінального права. Послідовність викладення матеріалу всередині розділів не завжди співпадає з послідовністю статей у законі про кримінальну відповідальність, оскільки це зумовлено методикою викладання і вивчення відповідного матеріалу. Значною мірою це стосується питань з Особливої частини кримінального права, у викладанні яких використані класифікації кримінальних правопорушень, розроблені в науці кримінального права. Формулювання окремих питань відповідають закону про кримінальну відповідальність і, як правило, доповнюються теоретичними питаннями, які стосуються узагальнення законодавчого матеріалу або його конкретизації, офіційного чи доктринального тлумачення закону. Наприклад, узагальнюючим є питання про принципи дії закону про кримінальну відповідальність у просторі, а конкретизація матеріалу Особливої частини кримінального права здійснена шляхом виділення таких питань, які стосуються характеристики: а) конкретного склад (складів) кримінального правопорушення; б) кваліфікуючих його ознак; в) відмежування від суміжних кримінальних правопорушень або співвідношення певних кримінальних правопорушень; г) умов, за наявності яких особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення або не підлягає відповідальності за вчинення певного діяння. Послідовність викладення у Програмі окремих питань має важливе значення для оптимізації вивчення та засвоєння відповідного матеріалу, а питання, які мають узагальнюючий та конкретизуючий характер, сприяють більш глибокому та повному засвоєнню курсу кримінального права. Крім того, Програма має значення як джерело, що в концентрованому вигляді відображає систему кримінального права і сприяє її вивченню з метою правильного розуміння та застосування закону про кримінальну відповідальність.

У навчальному процесі Програма може бути використана при викладанні курсу Загальної та Особливої частин кримінального права в різних формах навчального процесу: при читанні лекцій, проведенні практичних занять, колоквіумів, консультацій, в самостійній роботі студентів, а також при підготовці до складання заліків та іспитів.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ I. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО: ПОНЯТТЯ, ДЖЕРЕЛА, ЗАВДАННЯ, ФУНКЦІЇ, ПРИНЦИПИ ТА СИСТЕМА. НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Кримінальне право: його поняття та ознаки як самостійної галузі права.
Предмет, метод, завдання, функції та принципи кримінального права.
Джерела кримінального права та його система.
Кримінальне право та суміжні галузі права.
Наука кримінального права, її предмет, метод, завдання.

Розділ II. ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Закон про кримінальну відповідальність: поняття, ознаки, функції, специфічні риси та значення.

Структура Кримінального кодексу України. Диспозиції, санкції статей, примітки до статей Особливої частини КК: поняття та види.

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Визначення часу вчинення кримінального правопорушення. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Конституція України про зворотню дію закону. Проблема застосування проміжного закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону про кримінальну відповідальність в просторі. Зміст територіального принципу. Поняття місця вчинення кримінального правопорушення. Зміст принципів громадянства, універсального (космополітичного), та реального.

Правові наслідки засудження особи за межами України.

Видача (екстрадиція) особи, яка обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення; передача особи, яка засуджена за вчинення кримінального правопорушення; перейняття кримінального провадження іноземної держави; виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами.

Розділ III. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЙОГО ВИДИ

Соціальна природа кримінального правопорушення. Історично мінливий характер поняття кримінального правопорушення. Криміналізація і декриміналізація суспільно небезпечних діянь.

Кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, види. Неприпустимість застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією.

Малозначне діяння: поняття, ознаки, правові наслідки, значення для поняття кримінального правопорушення.

Місце кримінального правопорушення в системі правопорушень. Відмежування кримінального правопорушення від інших правопорушень.

Класифікація кримінальних правопорушень за їх тяжкістю. Кримінальний проступок та злочин, їх співвідношення. Види злочинів. Значення класифікації кримінальних правопорушень для кримінальної відповідальності та покарання.

Розділ IV. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності: поняття та ознаки. Момент виникнення та припинення кримінальної відповідальності. Підстава кримінальної відповідальності та форми її реалізації.

Розділ V. СКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Складу кримінального правопорушення: поняття, функції та значення. Співвідношення понять кримінального правопорушення і складу кримінального правопорушення.

Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення, їх зміст і органічна єдність. Види складів кримінального правопорушення.

Поняття кваліфікації кримінального правопорушення та її значення.

Розділ VI. ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Об'єкт кримінального правопорушення: поняття та значення.

Класифікація (види) об'єктів кримінального правопорушення, їх значення. Види безпосереднього об'єкту.

Предмет кримінального правопорушення: його поняття та місце в структурі складу кримінального правопорушення. Відмінність предмета від об'єкта кримінального правопорушення.

Потерпілий від кримінального правопорушення.

Розділ VII. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Об'єктивної сторони кримінального правопорушення: поняття, обов'язкові та факультативні ознаки, значення.

Діяння: поняття, ознаки, форми та види. Умови кримінальної відповідальності за кримінально протиправну бездіяльність.

Значення непереборної сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення: поняття, види, значення. Кримінальні правопорушення з матеріальним, формальним та усіченим складами, значення такого поділу.

Причинний зв'язок у кримінальному праві: поняття, види, порядок (умови) встановлення та значення.

Спосіб, засоби (знаряддя), обстановка, місце, час вчинення кримінального правопорушення як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення: поняття, кримінально-правове значення.

Розділ VIII. СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Суб'єкт кримінального правопорушення: поняття та ознаки. Фізична особа як обов'язкова ознака суб'єкту. Проблема визнання юридичної особи суб'єктом кримінального правопорушення в науці кримінального права та її вирішення в законі про кримінальну відповідальність.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкту кримінального правопорушення: поняття та критерії.

Неосудність: поняття та критерії. Формула неосудності. Правові наслідки визнання особи неосудною. Питання про кримінальну відповідальність особи, яка захворіла на психічну хворобу після вчинення кримінального правопорушення.

Обмежена осудність: поняття, значення, правові наслідки визнання особи обмежено осудною.

Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Загальний та знижений вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Критерії, покладені в основу зниження віку кримінальної відповідальності. Особливості встановлення віку особи за відсутності документів, що його підтверджують.

Види суб'єкта кримінального правопорушення: загальний і спеціальний суб'єкт. Службова особа як спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види.

Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені в стані сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції. Обґрунтування відповідальності за вчинення кримінального правопорушення у такому стані.

Розділ IX. СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, її обов'язкові та факультативні ознаки, значення.

Вина: поняття та значення.

Форми вини в кримінальному праві, їх значення для кваліфікації кримінального правопорушення і призначення покарання.

Умисел та його види. Інтелектуальні та вольові ознаки (моменти) прямого та непрямого умислу. Відмежування прямого умислу від непрямого. Спеціальні види умислу та їх значення для кваліфікації кримінального правопорушення.

Необережність та її види. Кримінально протиправна самовпевненість: її інтелектуальні та вольові ознаки. Відмежування самовпевненості від непрямого умислу. Кримінально протиправна недбалість: її об'єктивний та суб'єктивний критерії, відмежування від кримінально протиправної самовпевненості.

Випадок (казус), його відмежування від кримінально протиправної недбалості.

Змішана (подвійна, складна) форма вини: її поняття та значення для кваліфікації кримінального правопорушення.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: їх поняття та значення для кваліфікації.

Фактична та юридична помилки в кримінальному праві: поняття, види помилок та їх значення для кримінальної відповідальності.

Розділ X. СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стадії вчинення кримінального правопорушення за КК України: поняття та види.

Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення. Момент закінчення кримінальних правопорушень із матеріальним, формальним та усіченим складом.

Незакінчене кримінальне правопорушення та його види.

Готування до кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види, відмежування готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру та від замаху на кримінальне правопорушення. Особливості вирішення питання в КК щодо відповідальності за готування до кримінального проступку та до деяких нетяжких злочинів.

Замах на кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, види, відмежування замаху від готування до кримінального правопорушення та від закінченого кримінального правопорушення. Особливості замаху при вчиненні кримінальних правопорушень із формальним та усіченим складом.

Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення: її підстава, та кваліфікація готування до кримінального правопорушення та замаху на кримінальне правопорушення.

Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні: поняття, ознаки, правові наслідки.

Дійове каяття: поняття, ознаки, правові наслідки та відмінність від добровільної відмови.

Розділ XI. СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ

Співучасть у кримінальному правопорушенні: поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Види співучасників: об'єктивні та суб'єктивні ознаки діяльності виконавця (співвиконавця) організатора, підбурювача та пособника.

Форми співучасті: критерії, покладені в основу поділу співучасті на форми, характеристика форм співучасті.

Кримінальна відповідальність співучасників: її підстава та межі. Кваліфікація діянь співучасників та особливості їх відповідальності за різних форм співучасті.

Спеціальні питання відповідальності за співучасть у кримінальному правопорушенні.

Поняття посередньої винності (посереднього виконання, заподіяння). Особливості відповідальності за співучасть у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом. Відповідальність за провокацію кримінального правопорушення. Експес виконавця (співучасника), його види та значення для кримінальної відповідальності. Невдале підбурювання та пособництво. Особливості добровільної відмова співучасників

Причетність до кримінального правопорушення: поняття, види, ознаки, відмежування причетності від співучасті.

Розділ XII. ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ ТА РЕЦИДИВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Соціальна та юридична характеристика повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень як видів їх множинності.

Одиничне кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, види. Особливості триваючого, продовжуваного, складного (складеного) кримінальних правопорушень та кримінального правопорушення, кваліфікованого за наслідками.

Повторність кримінальних правопорушень: поняття, ознаки, види, кваліфікація, правові наслідки та відмежування від суміжних понять.

Сукупність кримінальних правопорушень: поняття, ознаки, види, кваліфікація, правові наслідки та відмежування від суміжних понять.

Рецидив кримінальних правопорушень: поняття, ознаки, види, кваліфікація, правові наслідки та відмежування від суміжних понять.

Розділ XIII. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння: поняття, ознаки, види.

Необхідна оборона. Конституція України про право кожного громадянина на захист від протиправних посягань. Поняття необхідної оборони, її підстави, ознаки та правові наслідки.

Перевищення меж необхідної оборони: поняття, ознаки, види та відповідальність.

Спеціальні види необхідної оборони, передбачені КК України.

Уявна оборона: поняття, ознаки, відповідальність за шкоду, заподіяну в стані уявної оборони.

Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття, підстава, мета та ознаки. Межі заподіяння шкоди при затриманні особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Кримінальна відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.

Крайня необхідність: поняття, підстава, ознаки правомірності та правові наслідки.

Перевищення меж крайньої необхідності: поняття, ознаки та відповідальність.

Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони.

Фізичний або психічний примус: поняття, ознаки та значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Виконання наказу або розпорядження. Поняття законного наказу або розпорядження та значення їх виконання для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Поняття явно кримінально протиправного наказу або розпорядження. Кримінально-правові наслідки виконання або відмови особи від виконання явно кримінально протиправного наказу чи розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком. Підстава вчинення діяння, пов'язаного з ризиком. Умови виправданого ризику. Кримінальна відповідальність за невинуватий ризик.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації: поняття, ознаки та значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Розділ XIV. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття, передумови, підстави, види, порядок та наслідки звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям: передумови, підстава та наслідки звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим: передумови, підстава та наслідки звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки: передумови, підстава та умова звільнення, кримінально-правові наслідки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки: передумови, підстава та наслідки звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Поняття давності та її строки. Передумови та підстава звільнення. Зупинення перебігу строків давності: умови та наслідки. Переривання перебігу строків давності: умови та наслідки.

Особливості застосування давності у разі вчинення кримінального проступку та при вчиненні особливо тяжкого злочину, за який може бути призначено довічне позбавлення волі.

Злочини, у разі вчинення яких давність не застосовується.

Розділ XV. ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО МЕТА

Значення Конституції України для визначення соціальної природи покарання та його поняття.

Покарання: поняття, ознаки, мета та їх визначення за КК України.

Розділ XVI. СИСТЕМА ТА ВИДИ ПОКАРАНЬ

Система покарань: поняття, ознаки, значення.

Класифікація видів покарань та її критерії: основні та додаткові покарання; покарання, що можуть призначатися як основні і як додаткові; строкові та безстрокові, загальні та спеціальні покарання.

Особливості порядку (правил) призначення основних та додаткових покарань. Правові наслідки ухилення від покарання.

Види покарань.

Штраф: поняття, зміст, підстави та порядок його призначення. Законодавчі межі та критерії визначення розміру штрафу, особливості порядку його призначення як основного та додаткового покарання.

Призначення штрафу з розстрочкою його виплати.

Правові наслідки несплати штрафу. Умови та порядок заміни штрафу громадськими чи виправними роботами або позбавленням волі.

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу: поняття, зміст, підстави, порядок та правові наслідки його призначення.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю: поняття, зміст, підстави, порядок та наслідки його призначення як основного і як додаткового покарання. Строки цього виду покарання та особливості їх обчислення при призначенні цього покарання як додаткового.

Громадські роботи: поняття, зміст підстави, порядок, строки їх призначення та особливості відбування цього виду покарання. Органи, які визначають вид громадських робіт та категорії осіб, яким вони не можуть бути призначені.

Виправні роботи: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Розміри відрахувань із заробітку

засудженого до виправних робіт. Категорії осіб, яким не може бути призначений цей вид покарання. Підстави та порядок заміни виправних робіт штрафом.

Службові обмеження для військовослужбовців: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Особи, яким може бути призначений цей вид покарання. Розміри відрахувань із грошового забезпечення засудженого до цього виду покарання. Умови та порядок призначення службових обмежень шляхом заміни обмеження чи позбавлення волі.

Конфіскація майна. Конституція України про умови і порядок застосування конфіскації майна. Поняття, зміст, підстави, види та порядок призначення конфіскації майна. Майно, що не підлягає конфіскації за вироком суду. Відмінність конфіскації майна як виду покарання від спеціальної конфіскації та конфіскації майна юридичної особи як інших заходів кримінально-правового характеру.

Арешт: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Особливості відбування арешту військовослужбовцями. Категорії осіб, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Обмеження волі: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Категорії осіб, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Умови та порядок призначення цього виду покарання шляхом заміни позбавлення волі. Категорії осіб, яким може бути призначений цей вид покарання і до яких він не може застосовуватися.

Позбавлення волі на певний строк: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання.

Довічне позбавлення волі. Проблема довічного позбавлення волі та смертної кари в історії та сучасному кримінальному праві. Поняття, зміст, підстави та порядок призначення цього виду покарання. Категорії осіб, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Розділ XVII. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Принципи призначення покарання за кримінальне правопорушення, їх закріплення в Конституції України та в КК України.

Загальні засади призначення покарання: поняття, характеристика та значення. Співвідношення принципів призначення покарання та загальних засад його призначення. Межі призначення покарання. Підстави виходу за мінімальні та максимальні межі санкції статті Особливої частини КК. Значення положень Загальної частини КК для призначення судом певного виду і міри покарання. Індивідуалізація покарання та її значення.

Особливості призначення покарання на підставі угод про примирення або про визнання винуватості.

Обставини, які пом'якшують чи обтяжують покарання: поняття, види, загальна характеристика та значення цих обставин. Особливості їх урахування при призначенні покарання.

Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення і за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті: обставини, які повинен врахувати суд при призначенні покарання у цих випадках. Межі призначення покарання за готування до кримінального правопорушення та за замах на нього.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Підстава та порядок призначення судом більш м'якого покарання, ніж передбачено законом: призначення основного покарання нижче від найнижчої межі або перехід до іншого, більш м'якого виду основного покарання.

Особливості призначення більш м'якого покарання за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу. Вирішення питання про додаткові покарання при призначенні більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

Особливості призначення покарання за наявності таких пом'якшувальних обставин, як з'явлення із зізнанням, щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, добровільне відшкодування завданого збитку, усунення заподіяної шкоди.

Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Поняття сукупності кримінальних правопорушень. Порядок (правила) призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та межі визначення судом остаточного покарання. Особливості визначення остаточного покарання за сукупністю кримінальних правопорушень у випадках: призначення різних видів (різновидних) покарань за окремими кримінальними правопорушеннями; вчинення хоча б одного умисного тяжкого чи особливо тяжкого злочину; призначення хоча б за один зі злочинів довічного позбавлення волі.

Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю кримінальних правопорушень.

Особливості призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень у разі виявлення кримінального правопорушення, вчиненого до постановлення попереднього вироку.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Поняття сукупності вироків. Порядок (правила) призначення покарання за сукупністю вироків та межі визначення судом остаточного покарання. Особливості визначення остаточного покарання за сукупністю вироків у випадках: призначення різних видів (різновидних) покарань за окремими вироками; вчинення хоча б одного особливо тяжкого злочину; призначення хоча б за одним із вироків довічного позбавлення волі.

Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю вироків. Особливості призначення покарання при збігу сукупності кримінальних правопорушень та сукупності вироків.

Відмінність порядку призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків.

Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Співвідношення різних видів покарань за ступенем їх суворості. Особливості призначення за сукупністю кримінальних правопорушень і сукупністю вироків основних покарань у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, виправних робіт, службових обмежень для військовослужбовців та додаткових покарань.

Порядок зарахування в призначене судом покарання попереднього ув'язнення.

Обчислення строків покарання.

Розділ XVIII. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

Звільнення від покарання та його відбування: поняття, види, передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки звільнення від покарання та його відбування. Умовне та безумовне, обов'язкове та факультативне, повне та часткове звільнення від покарання та його відбування. Відмінність звільнення від покарання від звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від покарання та його відбування у зв'язку з набранням чинності нового закону, який усуває караність вчиненого діяння чи встановлює за нього більш м'яке покарання: передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від покарання у зв'язку зі втратою особою суспільної небезпечності: передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням: передумови, підстава, порядок застосування, види такого звільнення та правові наслідки.

Іспитовий строк при звільненні від покарання з випробуванням: його тривалість та значення. Особливості застосування додаткових покарань при звільненні від відбування основного покарання з випробуванням. Обов'язки, які суд зобов'язаний та може покласти на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням.

Особливості звільнення від відбування покарання з випробуванням на підставі угод про примирення або про визнання винуватості.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років: передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення. Іспитовий строк: його тривалість та значення.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Поняття давності та її строки. Передумови та підстава звільнення від відбування покарання за давністю. Зупинення та переривання перебігу строків давності: умови та правові наслідки.

Особливості застосування давності до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.

Злочини, при засудженні за які давність не застосовується.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття, передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення. Особливості умовно-дострокового звільнення від додаткового покарання.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким: поняття, передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такої заміни. Поняття більш м'якого покарання, визначення його видів та строків у разі застосування при заміні. Особливості звільнення від додаткового покарання при заміні невідбутої частини основного. Відмежування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років: передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від покарання за хворобою: передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування. Конституція України про амністію та помилування.

Амністія. Закон України «Про застосування амністії в Україні». Поняття амністії, її зміст, підстави, види, порядок застосування та правові наслідки. Категорії осіб, щодо яких не допускається застосування амністії.

Помилування. «Положення про порядок здійснення помилування». Поняття помилування: його зміст, підстави, види, порядок застосування та правові наслідки. Особливості застосування помилування до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі. Відмежування помилування від амністії.

Розділ ХІХ. СУДИМІСТЬ

Судимість: поняття, підстава виникнення судимості, строки, протягом яких особа визнається такою, що має судимість, правові наслідки судимості.

Категорії засуджених осіб, які визнаються такими, що не мають судимості.

Погашення судимості: передумови, підстава, строки, порядок погашення судимості, обчислення строків судимості, правове значення погашення судимості.

Зняття судимості: передумови, підстава, строки, порядок зняття судимості, правове значення зняття судимості.

Відмінність зняття судимості від її погашення.

Розділ ХХ. ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

Інші заходи кримінально-правового характеру: поняття, види, підстави, порядок та правові наслідки їх застосування.

Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильств: поняття, мета, види, підстава, порядок та правові наслідки їх застосування. Категорії осіб, до яких застосовуються обмежувальні заходи. Відповідальність за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників.

Примусові заходи медичного характеру: поняття, мета, види, підстава, порядок та правові наслідки їх застосування. Категорії осіб, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.

Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Примусове лікування: підстава, порядок та правові наслідки його застосування. Категорії осіб, до яких застосовується примусове лікування.

Спеціальна конфіскація: поняття, підстава та порядок застосування, відмінність від конфіскації майна як виду покарання.

Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: поняття, види, підстава, порядок та правові наслідки їх застосування. Юридичні особи, до яких можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень. Підстави звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

Розділ XXI. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України.

Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру: передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення. Поняття та види примусових заходів виховного характеру. Відмінність примусових заходів виховного характеру від покарання.

Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, та особливості їх призначення. Особливості призначення неповнолітнім покарання за сукупністю кримінальних правопорушень і сукупністю вироків.

Звільнення неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням: передумови, підстава, порядок застосування, правові наслідки та особливості його застосування до неповнолітніх.

Звільнення неповнолітніх від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру: передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення. Відмінність звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виправного характеру від звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням таких заходів.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності: поняття, види, передумови, підстава звільнення та строки давності. Зупинення та переривання перебігу давності: поняття, умови та правові наслідки. Особливості застосування звільнення за давністю до неповнолітніх.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття, передумови, підстава, порядок застосування та правові наслідки. Особливості застосування умовно-дострокового звільнення до неповнолітніх.

Погашення та зняття судимості: передумови, підстава погашення та зняття судимості. Особливості погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили кримінальні правопорушення до досягнення вісімнадцятирічного віку.

О С О Б Л И В А Ч А С Т И Н А

Розділ I. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА І ЗНАЧЕННЯ. НАУКОВІ ОСНОВИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Поняття Особливої частини кримінального права України, її значення. Єдність Загальної і Особливої частин кримінального права. Відображення положень Конституції України в Особливій частині КК України.

Система Особливої частини Кримінального кодексу України.

Поняття кваліфікації кримінальних правопорушень. Правові і наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень. Склад кримінального правопорушення – правова модель кваліфікації кримінальних правопорушень.

Розділ II. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: види дій, склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України: поняття фінансування дій, склади злочинів, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Державна зрада: поняття, склад злочину, умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за цей злочин, відмежування державної зради від шпигунства та розголошення державної таємниці.

Посягання на життя державного чи громадського діяча: склад злочину, співвідношення з умисним вбивством у зв'язку з виконання потерпілим службового або громадського обов'язку.

Диверсія: поняття, склад злочину, відмежування від умисного знищення або пошкодження майна та терористичного акту.

Шпигунство: поняття, склад злочину, умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин, відмежування шпигунства від державної зради.

Перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань: склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

Розділ III. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я.

1. Кримінальні правопорушення проти життя

Вбивство: поняття та види.

Умисне вбивство: поняття, види, склад умисного вбивства без обставин, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність.

Умисне вбивство, вчинене за обставин, що обтяжують відповідальність: види обтяжуючих відповідальність обставин, їх характеристика.

Умисне вбивство за обставин, що пом'якшують відповідальність: види пом'якшуючих обставин.

Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання: поняття сильного душевного хвилювання, склад кримінального правопорушення.

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: склад кримінального правопорушення, відповідальність співучасників, які брали участь у вчиненні цього кримінального правопорушення.

Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття перевищення меж, склад кримінального правопорушення.

Вбивство через необережність: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Доведення до самогубства: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза вбивством: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від готування до вбивства і замаху на вбивство.

2. Кримінальні правопорушення проти здоров'я

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти здоров'я.

Поняття тілесних ушкоджень, їх відмінність від нанесення удару, побоїв і мордування.

Умисне тяжке тілесне ушкодження: поняття тяжкого тілесного ушкодження, його види і критерії, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства та вбивства, вчиненого через необережність.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження: поняття середньої тяжкості тілесного ушкодження і його критерії, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування середньої тяжкості тілесного ушкодження від тяжкого тілесного ушкодження.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання: поняття сильного душевного хвилювання, склад кримінального правопорушення.

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття перевищення меж оборони чи затримання, склад кримінального правопорушення.

Умисне легке тілесне ушкодження: поняття легкого тілесного ушкодження, його види і критерії, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від нанесення побоїв.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження: склад кримінального правопорушення.

Побої і мордування: поняття, склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від тілесних ушкоджень.

Домашнє насильство: поняття, склад кримінального правопорушення.

Катування: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від інших кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Зараження венеричною хворобою: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчинюються у сфері медичного обслуговування

Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: склад кримінального правопорушення.

Незаконна лікувальна діяльність: склад кримінального правопорушення.

Ненадання допомоги хворому медичним працівником: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від ненадання допомоги хворому медичним працівником.

Порушення прав пацієнта: склад кримінального правопорушення.

Незаконне проведення дослідів над людиною: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини: склад кримінального правопорушення, відповідальність за вилучення у людини її органів або тканин, незаконну торгівлю ними, участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю, склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке донорство: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне розголошення лікарської таємниці: поняття лікарської таємниці, склад кримінального правопорушення.

4. Інші кримінальні правопорушення, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини

Незаконне проведення абортів або стерилізації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Залишення в небезпеці: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від залишення в небезпеці.

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ IV. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке зникнення: види та склади кримінального правопорушення.

Захоплення заручників: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Підміна дитини: склад кримінального правопорушення.

Торгівля людьми: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, поняття експлуатації людини і уразливого стану особи.

Експлуатація дітей: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Примушування до шлюбу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ V. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Згвалтування: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Сексуальне насильство: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Примушування до вступу в статевий зв'язок: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від згвалтування та сексуального насильства.

Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від згвалтування та сексуального насильства.

Розбещення неповнолітніх: вік потерпілої особи, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від статевих зносин з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку.

Розділ VI. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

1. Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян

Конституція України про охорону виборчих прав громадян.

Перешкодження здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за незаконне підписання протоколу про підсумки голосування.

Порушення таємниці голосування: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборчої агітації чи агітації референдуму: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму: поняття неправомірної вигоди, склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян

Конституція України про профспілкові об'єднання, політичні партії, громадські організації та право громадян на працю.

Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій: склад кримінального правопорушення.

Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів: склад кримінального правопорушення, відповідальність за переслідування журналіста, кваліфікуючі ознаки.

Грубе порушення законодавства про працю: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Грубе порушення угоди про працю: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку: склад кримінального правопорушення.

Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності

Конституція України про захист свободи творчості та інтелектуальної власності.

Порушення авторського права і суміжних прав: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від порушення авторського права і суміжних прав.

4. Кримінальні правопорушення проти інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Конституція України про охорону особистих прав та свобод людини і громадянина.

Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення недоторканності житла: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення недоторканності приватного життя: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення права на отримання освіти: склади кримінальних правопорушень.

Порушення права на безоплатну медичну допомогу: склади кримінальних правопорушень.

5. Кримінальні правопорушення проти сім'ї

Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей: поняття злісного ухилення, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків: поняття злісного ухилення, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування: склад кримінального правопорушення.

Зловживання опікунськими правами: склад кримінального правопорушення.

Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння): склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння): склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

6. Кримінальні правопорушення проти свободи совісті

Конституція України про свободу світогляду і віросповідання громадян.

Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків: склад кримінального правопорушення.

Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь: склад кримінального правопорушення.

Перешкодження здійсненню релігійного обряду: склади кримінальних правопорушень.

Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ VII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти власності, їх об'єкт та предмет.

1. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності, пов'язані з обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб

Поняття, загальна характеристика і види корисливих кримінальних правопорушень, пов'язаних з обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб.

Крадіжка: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Грабіж: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від крадіжки.

Розбій: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від крадіжки, грабежу та вимагання.

Вимагання: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від грабежу і розбою.

Шахрайство: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від крадіжки і грабежу.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від крадіжки, грабежу, шахрайства та від зловживання владою або службовим становищем.

2. Інші корисливі кримінальні правопорушення проти власності

Поняття, загальна характеристика і види інших корисливих кримінальних правопорушень проти власності. Їх відмежування від корисливих кримінальних правопорушень, пов'язаних з обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб.

Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання: предмет цього діяння, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від шахрайства.

Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї: склад кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом: склад кримінального правопорушення, співвідношення з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

3. Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності

Поняття, загальна характеристика і види таких кримінальних правопорушень.

Умисне знищення або пошкодження майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від диверсії.

Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза знищення майна: склад кримінального правопорушення.

Необережне знищення або пошкодження майна: склад кримінального правопорушення.

Порушення обов'язків щодо охорони майна: склад кримінального правопорушення.

Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Розділ VIII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

1. Кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збуту підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Контрабанда: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Переміщення через митник кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних

призначень або з їх перевищенням: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Зайняття гральним бізнесом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Протидія законній господарській діяльності: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від вимагання.

Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного кримінально протиправним шляхом.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: склад кримінальних правопорушень.

Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю: склад кримінального правопорушення.

Розголошення комерційної або банківської таємниці: склад кримінального правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення у сфері банкрутства

Доведення банку до неплатоспроможності: склад кримінального правопорушення.

Доведення до банкрутства: склад кримінального правопорушення.

Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи: склад кримінального правопорушення.

4. Кримінальні правопорушення у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів

Шахрайство з фінансовими ресурсами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від шахрайства, співвідношення з ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Маніпулювання на фондовому ринку: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів: склад кримінального правопорушення.

Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів: склад кримінального правопорушення.

Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання інсайдерської інформації: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Приховування інформації про діяльність емітента: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

5. Кримінальні правопорушення у сфері обслуговування споживачів і захисту їх прав

Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції: склад кримінального правопорушення.

6. Кримінальні правопорушення у сфері приватизації державного і комунального майна

Незаконна приватизація державного, комунального майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ ІХ. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти довкілля.

1. Кримінальні правопорушення проти екологічної безпеки

Порушення правил екологічної безпеки: склад кримінального правопорушення.

Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення: склад кримінального правопорушення.

Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення проти земель, надр і атмосферного повітря

Забруднення або псування земель: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Безгосподарське використання земель: склад кримінального правопорушення.

Порушення правил охорони або використання надр: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка буришину: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Забруднення атмосферного повітря: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення проти водних ресурсів

Порушення правил охорони вод: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Забруднення моря: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відповідальність за неповідомлення про забруднення моря.

Порушення законодавства про континентальний шельф України: склади кримінальних правопорушень.

4. Кримінальні правопорушення проти об'єктів рослинного світу

Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Порушення законодавства про захист рослин: склад кримінального правопорушення.

Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

5. Кримінальні правопорушення проти тваринного світу

Незаконне полювання: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів: склад кримінального правопорушення.

Порушення ветеринарних правил: склад кримінального правопорушення.

Розділ X. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

1. Кримінальні правопорушення, пов'язані зі створенням та діяльністю злочинних об'єднань

Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Встановлення або поширення злочинного впливу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці): склад кримінального правопорушення, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення

Звернення за застосуванням злочинного впливу: склад кримінального правопорушення.

Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Бандитизм: поняття та ознаки банди, склад кримінального правопорушення, відмежування від розбою, співвідношення із створенням злочинної організації.

Терористичний акт: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки; відмежування від диверсії та кримінальних правопорушень проти життя, здоров'я, власності; умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Втягнення у вчинення терористичного акту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Публічні заклики до вчинення терористичного акту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення терористичної групи чи терористичної організації: склад кримінального правопорушення, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Сприяння вчиненню терористичного акту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Фінансування тероризму: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань: поняття незаконних воєнізованих або збройних формувань, склади кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення: склад кримінального правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами: склади кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових приписів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів: склад кримінального правопорушення.

Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали: склади кримінальних правопорушень.

3. Злочини, пов'язані з порушенням правил, що забезпечують громадську безпеку

Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення вимог режиму радіаційної безпеки: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини: склади кримінальних правопорушень.

Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства: поняття об'єктів житлово-комунального господарства, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XI. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

1. Кримінальні правопорушення у сфері безпеки праці

Порушення вимог законодавства про охорону праці: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від інших кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

2. Інші кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від інших кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

1. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації залізничного, водного і повітряного транспорту

Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин: склад кримінального правопорушення.

Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від диверсії та кримінальних правопорушень проти власності.

Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил повітряних польотів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил використання повітряного простору: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха: склад кримінального правопорушення.

Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден: склад кримінального правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації автотранспорту і міського електротранспорту

Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами: поняття транспортного засобу, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації: склад кримінального правопорушення.

Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху: складу кримінального правопорушення.

Незаконне заволодіння транспортним засобом: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки; умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення, співвідношення із кримінальними правопорушеннями проти власності, відмежування від суміжних транспортних кримінальних правопорушень.

Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу: склад кримінального правопорушення.

3. Інші кримінальні правопорушення проти безпечної роботи транспорту

Порушення чинних на транспорті правил: склад кримінального правопорушення.

Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від диверсії та інших суміжних кримінальних правопорушень.

Розділ XIII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності.

1. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку

Групове порушення громадського порядку: склад кримінального правопорушення.

Масові заворушення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку: склад кримінального правопорушення.

Хуліганство: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від групового порушення громадського порядку, масових заворушень та кримінальних правопорушень проти особи і власності.

2. Кримінальні правопорушення проти моральності

Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини: склад кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Жорстоке поводження з тваринами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення або утримання місць розпусти і звідництво: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією: поняття сутенерства, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, спеціальні умови відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XIV. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

1. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів: поняття контрабанди, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки,

умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Посів або вирощування снотворного маку чи конопель: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за такі кримінальні правопорушення.

Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами чи іншими предметами, небезпечними для здоров'я населення, а також обладнанням для їх виготовлення

Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів, заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне публічне вживання наркотичних засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів: склад кримінального правопорушення.

Спонування неповнолітніх до застосування допінгу: поняття допінгу, склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів: склад кримінального правопорушення.

4. Інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

Порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XV. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

1. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці та службової інформації

Розголошення державної таємниці: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від державної зради, шпигунства та втрати документів, що містять державну таємницю.

Втрата документів, що містять державну таємницю: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від розголошення державної таємниці.

Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідальної діяльності, у сфері оборони країни: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від державної зради, шпигунства і розголошення державної таємниці.

2. Кримінальні правопорушення у сфері охорони недоторканості державних кордонів

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне перетинання державного кордону України: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державного експортному контролю: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил міжнародних польотів: склад кримінального правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення у сфері забезпечення призову та мобілізації

Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призивом осіб офіцерського складу: склад кримінального правопорушення.

Ухилення від призову за мобілізацією: склад кримінального правопорушення.

Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації: склад кримінального правопорушення.

Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів: склади кримінальних правопорушень.

Розділ XVI. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН ТА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого

самоврядування, об'єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів.

1. Кримінальні правопорушення у сфері використання державних символів

Конституція України про шанування державних символів.

Наруга над державними символами: склади кримінальних правопорушень.

Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні: склад кримінального правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення, пов'язані з перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян

Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій: склад кримінального правопорушення.

Захоплення державних або громадських будівель чи споруд: склад кримінального правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення проти представників влади, інших службових осіб та представників громадськості

Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти особи.

Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Втручання у діяльність державного діяча: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча: склади кримінальних правопорушень, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця: поняття посягання на життя, склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника: склад кримінального правопорушення, відмежування від кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок: склади кримінальних правопорушень, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Перешкодження діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради: склади кримінальних правопорушень.

Перешкодження діяльності Рахункової палати, члена Рахункової палати: склад кримінального правопорушення.

Перешкодження діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: склад кримінального правопорушення.

Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від самоправства.

4. Кримінальні правопорушення у сфері використання документів і засобів отримання інформації

Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів: поняття офіційного документу, склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від службового підроблення.

Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення з порушенням таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер.

Умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

5. Інші кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Підкуп працівника підприємства, установи чи організації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від вимагання і протидії законній господарській діяльності.

Самоправство: поняття, склад кримінального правопорушення.

6. Кримінальні правопорушення проти журналістів

Посягання на життя журналіста: склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Погроза або насильство щодо журналіста: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Захоплення журналіста як заручника: склад кримінального правопорушення, відмежування від кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

Умисне знищення або пошкодження майна журналіста: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Розділ XVII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО- ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється: склад кримінального правопорушення.

Перешкодження роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XVIII. КЕРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Конституція України про підстави, межі та способи діяльності службових осіб. Значення кримінального права в боротьбі з корупцією.

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття і види неправомірної вигоди. Поняття службової особи публічного та приватного права, а також осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на нормальну службову діяльність в органах державної влади, місцевого самоврядування та в інших юридичних особах публічного права

Зловживання владою або службовим становищем: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем та від службової недбалості.

Здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України: склад кримінального правопорушення.

Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу: поняття і види перевищення влади або службових повноважень, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення зі зловживанням владою або службовим становищем.

Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, поняття (ознаки) вимагання неправомірної вигоди, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення, які посягають на нормальну службову діяльність в юридичних особах приватного права

Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки; поняття (ознаки) вимагання неправомірної вигоди, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення, які посягають на нормальну діяльність службових осіб як публічного, так й приватного права

Службове підроблення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення із зловживанням владою або службовим становищем та іншими кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з підробленням документів.

Службова недбалість: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від зловживання владою або службовим становищем.

Провокація підкупу: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

4. Кримінальні правопорушення, які посягають на нормальну професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг

Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги: поняття публічних послуг, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Підкуп особи, яка надає публічні послуги: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, поняття (ознаки) вимагання неправомірної вигоди, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

5. Злочини, які посягають на суспільні відносини у сфері діяльності різних спеціальних суб'єктів

Декларування недостовірної інформації: склад кримінального правопорушення.

Незаконне збагачення: склад кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Зловживання впливом: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Розділ ХІХ. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

Конституція України про основні принципи та порядок здійснення правосуддя в Україні.

Поняття, ознаки та види (система) кримінальних правопорушень проти правосуддя.

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують реалізацію конституційних принципів правосуддя і належне виконання особами, що його здійснюють, своїх професійних (службових) обов'язків

Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою: склад кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти волі особи.

Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Втручання в діяльність судових органів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують здійснення правосуддя шляхом захисту життя, здоров'я, власності та особистої безпеки осіб, які здійснюють чи беруть участь у здійсненні правосуддя

Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя: поняття посягання на життя, склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги: поняття посягання на життя, склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного: склади кримінальних правопорушень, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи: склади кримінальних правопорушень, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від знищення або пошкодження майна як кримінального правопорушення проти власності.

Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від знищення або пошкодження майна як кримінального правопорушення проти власності.

Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку: склад кримінального правопорушення.

Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист: склад кримінального правопорушення.

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та іншої інформації, необхідної для здійснення правосуддя

Примушування давати показання: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків: склад кримінального правопорушення, умови, що виключають відповідальність особи за відмову давати показання.

Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Приховування злочину: склад кримінального правопорушення, відмежування від співучасті у кримінальному правопорушенні. Особи, які не підлягають кримінальній відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину.

4. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують реалізацію права особи на захист та належне представництво її інтересів при здійсненні правосуддя

Порушення права на захист: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від втручання в діяльність захисника чи представника особи.

Втручання в діяльність захисника чи представника особи: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від порушення права на захист.

Представництво в суді без повноважень: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

5. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують належне виконання рішень суду та інших органів, які сприяють здійсненню правосуддя

Невиконання судового рішення: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі: склади кримінальних правопорушень.

Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості: склад кримінального правопорушення.

Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт: склад кримінального правопорушення.

Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі: склади кримінальних правопорушень.

Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників: склад кримінального правопорушення.

Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань: склад кримінального правопорушення.

Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань: склад кримінального правопорушення, відмежування від масових заворушень і злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань.

Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Втеча із спеціалізованого лікувального закладу: склад кримінального правопорушення.

Порушення правил адміністративного нагляду: склад кримінального правопорушення.

Розділ XX. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)

Поняття, загальна характеристика і види (система) військових кримінальних правопорушень. Суб'єкти військових кримінальних правопорушень. Відповідальність за співучасть у цих кримінальних правопорушеннях осіб, які не є спеціальними суб'єктами.

1. Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі

Непокора: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Невиконання наказу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення з непокорою.

Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо начальника: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості: склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби

Самовільне залишення військової частини або місця служби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Дезертирство: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від самовільного залишення військової частини або місця служби.

Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном і його збереження

Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності та громадської безпеки.

Умисне знищення або пошкодження військового майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Необережне знищення або пошкодження військового майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від умисного знищення або пошкодження військового майна та суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Втрата військового майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

4. Кримінальні правопорушення проти порядку експлуатації військової техніки

Порушення правил водіння або експлуатації машин: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Порушення правил польотів або підготовки до них: склад кримінального правопорушення.

Порушення правил кораблеводіння: склад кримінального правопорушення.

5. Кримінальні правопорушення проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб

Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил несення прикордонної служби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил несення бойового чергування: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил внутрішньої служби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

6. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку збереження військової таємниці

Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від державної зради та суміжних кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці.

7. Військові службові злочини

Недбале ставлення до військової служби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення із кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності, які не є військовими.

Бездіяльність військової влади: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від недбалого ставлення до військової служби, співвідношення із кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності, які не є військовими.

Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення із кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності, які не є військовими.

8. Кримінальні правопорушення проти порядку несення військової служби на полі бою і в районі воєнних дій

Задача або залишення ворогові засобів ведення війни: склад кримінального правопорушення, відмежування від державної зради.

Залишення гинучого військового корабля: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю: склад кримінального правопорушення, відмежування від державної зради.

Добровільна задача в полон: склад кримінального правопорушення, відмежування від державної зради.

Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні: склади кримінальних правопорушень, співвідношення із державною зрадою.

Мародерство: поняття, склад кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Насильство над населенням у районі воєнних дій: склади кримінальних правопорушень, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти особи та власності.

9. Кримінальні правопорушення проти законів і звичаїв війни

Погане поводження з військовополоненими: склад кримінального правопорушення, відмежування від кримінальних правопорушень проти особи.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею: склад кримінального правопорушення.

Розділ XXI. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО

ПРАВОПОРЯДКУ

Поняття, загальна характеристика та види (система) кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Особливості їх суспільної небезпечності та протиправності.

1. Кримінальні правопорушення проти миру

Пропаганда війни: склад кримінального правопорушення.

Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни: склади кримінальних правопорушень.

Порушення законів та звичаїв війни: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення із суміжними військовими кримінальними правопорушеннями.

Найманство: поняття найманця, склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення проти безпеки людства

Застосування зброї масового знищення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення з порушенням законів та звичаїв війни.

Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення: склад кримінального правопорушення.

Екоцид: склад кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти довкілля.

Геноцид: поняття, склади кримінальних правопорушень, співвідношення з кримінальними правопорушеннями проти особи.

3. Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку

Посягання на життя представника іноземної держави: поняття посягання на життя, склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист: склади кримінальних правопорушень, співвідношення з кримінальними правопорушеннями проти особи і власності.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала: склад кримінального правопорушення, співвідношення з суміжними військовими кримінальними правопорушеннями та порушеннями законів та звичаїв війни.

Піратство: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, значення місця вчинення цього кримінального правопорушення для його відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Список літератури

Основні літературні джерела:

Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Т. 17 : Кримінальне право / редкол.: В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків: Право, 2017. – 1064 с. : іл.

Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. – 6-те вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 584 с.

Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 6-те вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 768 с.

Тютюгін В.І. Кримінальне право України. Загальна частина : посіб. для підготовки до заліків та іспитів / В.І. Тютюгін, О.Д. Комаров, М.А. Рубашенко. – Х.: Право, 2019.

Тютюгін В.І. Кримінальне право України. Особлива частина : посіб. для підготовки до заліків та іспитів / В.І. Тютюгін, О.Д. Комаров, М.А. Рубашенко. – Х.: Право, 2019.

Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовнішнього незалежного оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. – Харків : Право, 2020. – 322 с.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2-х т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., доповн. – Т. 1: Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – Х.: Право, 2013.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2-х т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., доповн. – Т. 2: Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – Х.: Право, 2013.

Питання кримінального права у рішеннях Конституційного Суду України: навч. посібник / упоряд.: Л.П. Брич, О.І. Денькович, Л.В. Курило, В.С. Ясеницький; вид. друге, доп. – Львів: ЛьвДУВС, 2015.

Правові позиції Європейського суду з прав людини: аналітичний огляд / О.М. Дроздов, О.В. Дроздова; за заг. ред. О.М. Дроздова, М.С. Ковтун, В.І. Ковтуна. – Х.: Видавничий буд-к «Фактор», 2018.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973-2011 роки) / Упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. – Х.: Право, 2011.

Практика судів України з кримінальних справ (2001-2005) / За заг. ред. В. Т. Маляренка, В. В. Сташиса; Укладачі: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. – К.: Юрінком Інтер, 2005.

Практика судів України з кримінальних справ (2006-2007) / Укладачі: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін; За заг. ред. В. В. Сташиса. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

Практика судів України в кримінальних справах (2008-2011) / Укладач В. І. Тютюгін; За заг. ред. В. Я. Тація. – Х.: Одіссей, 2011.

Практика судів України з кримінальних справ (2009-2011), Вид. 2-е, доповн. / Укладач В. І. Тютюгін; За заг. ред. В. Я. Тація. – Х.: Одиссей, 2012.

Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х.: Право, 2014.

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х.: Право, 2016.

Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України [уклад. О.П. Горох]; За заг. ред. А.А. Музики. – К.: «Центр учбової літератури», 2017.

Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України [уклад. О.П. Горох]; За заг. ред. А.А. Музики. – К.: «Центр учбової літератури», 2017.

Тести з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Загальна частина) для студентів II курсу / уклад.: І. О. Зінченко, М. І. Панов, В. І. Тютюгін та ін. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013.

Тести з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Особлива частина) для студентів III курсу денної форми навчання / уклад.: Г. М. Анісімов, М. І. Панов, В. І. Тютюгін та ін. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – 2013.

Додаткова література, видана представниками кафедри кримінального права:

Анчукова М. В. Виправданий ризик як обставина, що виключає злочинність діяння / М. В. Анчукова. – Х.: Видавець ФО-П Вапнярчук Н. М., 2006.

Бажанов М.И. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров: Уч. пособие. – Х.: Юрид. ин-т, 1977

Бажанов М. И. Назначение наказания по советскому уголовному праву / М. И. Бажанов. – К.: Вища школа, 1980.

Бажанов М.И. Повторність злочинів як вид множинності злочинів /Конспект лекції/. – Х.: УЮА, 1993.

Бажанов М. И. Множественность преступлений по уголовному праву Украины / М. И. Бажанов. – Х.: Право, 2000.

Байда А. А. Уголовная ответственность за незаконную лечебную деятельность / А. А. Байда; под научн. ред. проф. Тютюгина В. И. – Х.: Одиссей, 2009.

Баулин Ю.В. Право граждан на задержание преступника. – Х.: Вища школа, 1986.

Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключющие преступность деяния / Ю. В. Баулин. – Х.: Основа, 1991.

- Баулін Ю. В.* Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін. – К.: Атіка, 2004.
- Баулін Ю. В.* Причинение вреда с согласия «потерпевшего» как обстоятельство, исключающее преступность деяния / Ю. В. Баулин. – Х.: Изд. «Кроссруд», 2007.
- Борисов В. І.* Необережність та її види: текст лекції / В. І. Борисов. – Х. : Юрид. ін-т, 1991.
- Борисов В. І.* Преступления против жизни и здоровья: вопросы квалификации / В. И. Борисов, В. Н. Куц. – Харьков: Консум, 1995.
- Борисов В. І., Гизимчук С. В.* Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения / В. И. Борисов, С. В. Гизимчук. – Х.: Консум. – 2001.
- Борисов В. І., Пащенко О. О.* Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки / В. І. Борисов, О. О. Пащенко. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006.
- Борисов В. І., Крайник Г. С.* Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною безпекою [Текст] / В. І. Борисов, Г. С. Крайник. – Х.: Юрайт, 2012.
- Борисов В. І.* Закон про кримінальну відповідальність та форми його дії / В. І. Борисов // Борисов В. І. Вибрані твори. – Харків : Право, 2018.
- Володіна О. О.* Кримінальна відповідальність за викрадення людини О. О. Володіна. – Х.: СПД-ФО Чальцев О.В., 2005.
- Гальцова В. В.* Кримінальна відповідальність за розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) та незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) / В. В. Гальцова. – Харків : Право, 2015.
- Гальцова В.В.* Злочини проти миру і міжнародного правопорядку : лекції / В.В. Гальцова. За ред. М.І. Панова. – Харків: Юрайт, 2019.
- Голіна В. В.* Судимість / В. В. Голіна. – Х.: «Харків юридичний», 2006.
- Горностаї А. В.* Кримінальна відповідальність за замах на злочин / А. В. Горностаї. – Х.: Юрайт, 2013.
- Грінчак С. В.* Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини / С. В. Грінчак; наук. ред. Л. В. Дорош. – Х.: Право, 2011.
- Гуторова Н.А.* Соучастие в преступлении по уголовному праву Украины: Уч. пособие. – Х.: Изд. Рубикон. – 1997.
- Гуторова Н. О.* Кримінально-правова охорона державних фінансів України / Н. О. Гуторова. – Х.: Вид. Нац. ун-ту внутр. справ. – 2001.
- Гуторова Н. А.* Преступления в сфере хозяйственной деятельности: Раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием / Н. А. Гуторова. – Харьков: Одиссей, 2003.
- Демидова Л. М.* Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації / Л. М. Демидова. – Харків: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005.

Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика / Л. М. Демидова. – Х.: Право, 2013.

Демидова Л.М. Кримінально-правова охоро національної безпеки України: кримінальна відповідальність за ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації : монографія / Л.М. Демидова, В.В. Назарчук; за заг. ред. Л.М. Демидової. – Харків: Право, 2019.

Дефініції у постановах Пленуму Верховного Суду України: практ. посібник. – Х.: «ФОРМ ШЕВЧЕНКО», 2012.

Дорош Л.В., Федосеев В.В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканості державного кордону України: монографія / Л.В. Дорош, В.В. Федосеев. – Х. : Право, 2014.

Євтєєва Д. П. Кримінально-правова характеристика зловживання опікунськими правами: соціальна обумовленість та склад злочину / Д. П. Євтєєва. – Харків : Право, 2015.

Зайцев О. В. Обмежена осудність у кримінальному праві України / О. В. Зайцев. – Харків: Х., Майдан, 2007.

Заславська М. Г. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей: соціальна обумовленість і склад злочину / М. Г. Заславська. – Х.: Право, 2013.

Зінченко И. А. Составные преступления / И. А. Зинченко. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005.

Зінченко І. О. Кримінально-правова охоро виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина / Аналіз законодавства і судової практики / І. О. Зінченко. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007.

Зінченко І. О., Тютюгін В. І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. І. Тютюгіна. – Х.: «ФІНН», 2008.

Зінченко І. О., Тютюгін В. І. Одичні злочини: поняття, види кваліфікація / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін. – Х.: «ФІНН», 2010.

Зінченко, І. О. Види множинності злочинів: кримінально-правовий зміст і співвідношення / І. О. Зінченко; за наук. ред. проф. В. І. Тютюгіна. – Х. : Юрайт, 2012.

Зінченко І.О. Кваліфікація злочинів при їх множинності та конкуренції кримінально-правових норм : навч. посіб. / І.О. Зієченко. – Х.: Право, 2017.

Касинюк В.І., Білоконеv В.М. Кримінальна відповідальність військовослужбовців за порушення правил водіння або експлуатацію машин. – Запоріжжя: Видавець Глазунов С.О., 2011.

Кваліфікація злочинів [Текст]: навч. посіб. / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Х.: Право, 2016.

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи: навч. посіб. / І.О. Зівнченко, О.О. Володіна ; за заг. ред.. М.І. Панова. – Харків : Право, 2019.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / В. М. Киричко, О. І. Перепелиця; за заг. ред.. В.Я. Тація. – Х.: Право, 2010.

Киричко В. М. Практичний посібник з кримінального права України / В. М. Киричко. – Х.: «ФІНН», 2010.

Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію: наук.-практ. коментар. / В. М. Киричко. – Х.: Право, 2013.

Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України / В. М. Киричко. – Х.: Право, 2015.

Котовенко О. М. Кримінальна відповідальність за пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів : монографія / О. М. Котовенко. – Харків : Консум, 2004

Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України / Л. М. Кривоченко. – К.: Юрінком Інтер, 2010.

Лемешко О. М. Кримінально-правова оцінка потурання вчиненню злочину / О. М. Лемешко. – Х.: ФІНН, 2003.

Лемешко О. Н. Кримінально-правова оцінка легалізації наркодоходів / О. М. Лемешко. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнарчук Н. М., 2004.

Маслак Н. В. Кримінальна відповідальність за готування до злочину / Н. В. Маслак. – Х.: Право, 2010.

Ломако В. А. Зміст умислу і його види : текст лекції / В. А. Ломако. – Харків : Юрид. ін-т, 1991.

Ломако В. А. Осудність та неосудність за кримінальним правом України : конспект лекції / В. А. Ломако. – Харків : Укр. юрид. акад., 1993.

Мохончук С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі / С. М. Мохончук. – Х.: Право, 2013.

Муратова С.О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України : монографія / С.О. Муратова. – Х.: Право, 2017.

Наден О.В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. – Х.: Право, 2003. – 224 с.

Наден О. В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблеми протидії : монографія / О. В. Наден. – Київ : Атіка, 2005

Невідома Н. В. Вчинення злочину організованою групою : монографія / Н. В. Невідома. – Харків : Право, 2017.

Нетеса Н. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр / Н. В. Нетеса; наук. ред. В. І. Борисов. – Х.: Право, 2013.

Новікова К.А. Обмеження волі як вид покарання : монографія / К.А. Новікова ; [наук. ред. Ю.А. Пономаренко]. – Харків : Право, 2019.

Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення / П. В. Олійник. – Х.: Право, 2011.

Орловський Р.С. Теоретичні та методологічні проблеми інституту співучасті у кримінальному праві України : монографія / Р.С. Орловський. – Харків: Право, 2019.

Оробець К.М. Кримінальна відповідальність за незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим добувним промислом. – Х.: Право, 2014.

Основи кваліфікація злочинів : навч. посіб. / за ред. М. І. Панова. – Х. : Право, 2019.

Панов Н. И. Уголовная ответственность за причинение имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием / Н. И. Панов. – Харьков: Вища шк., 1977.

Панов Н.И. Квалификация преступлений, совершаемых путем обмана: Уч. пособие. – Х.: Юрид. ин-т, 1980.

Панов Н. И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность / Н. И. Панов. – Х.: Вища школа. – 1982.

Панов Н.И. Уголовно-правовое значение способа совершения преступления: Уч. пособие. – Х.: Юрид. ин-т, 1984.

Панов Н.И. Квалификация насильственных преступлений: Уч. пособие. – Х.: Юрид. ин-т, 1986.

Панов Н.И. Квалификация преступлений, совершаемых путем обмана и злоупотребления доверием: Уч. пособие. – К.: УМК ВО, 1988.

Панов М. І., Касинюк В. І., Харитонов С. О. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (Військові злочини) / М. І. Панов, В. І. Касинюк, С. О. Харитонов. – Х.: «Харків юридичний», 2006.

Панов М.І. Вступ до навчального курсу «Кримінальне право України» : лекція. – К.: Ін Юре, 2015.

Панов М.І. Кримінальне правопорушення та його види : лекція / М.І. Панов. – Харків: Право, 2019.

Пащенко О. О. Соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність : монографія / О. О. Пащенко. – Харків : Юрайт, 2018.

Пинаев А.А. Особенности составов преступлений с двойной и смешанной формами вины: Уч. пособие.– Х.: Юрид. ин-т. – 1984.

Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону в часі / Ю. А. Пономаренко. – К.: Атіка, 2005.

Пономаренко Ю. А. Види наказаний по уголовному праву Украины / Ю. А. Пономаренко. – Х.: «ФИНН», 2009.

Пономаренко Ю. А. Штраф як вид покарання у кримінальному праві України (за результатами реформи 2011 р.): наук. нарис / Ю. А. Пономаренко; наук. ред. Ю.В. Баулін. – Х.: Право, 2012.

Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України / В. О. Попрас. – Харків : Право, 2009.

Правила кримінально-правової кваліфікації у постановках Пленуму Верховного Суду України: практ. посібник. – Х.: Вид-во «Фінарт», 2012.

Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю / О. Е. Радутний. – Х.: «Ксілон», 2008.

Рубашенко М.А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України : монографія / М.А. Рубашенко. – Х.: Право 2016.

Самощенко И. В. Понятие угрозы в уголовном праве / И. В. Самощенко. – Харьков: Издатель СПД ФЛ Вапнярчук Н. М., 2005.

Сенаторов М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві / М. В. Сенаторов ; за наук. ред В. І. Борисова. – Харків : Право, 2006.

Сташис В.В., Бажанов М.И. Преступления против личности в УК УССР и судебной практике. – Х.: Вища школа. – 1987. – 216 с.

Сташис В. В., Бажанов М. І. Особа – під охороною кримінального закону В. В Сташис, М. І. Бажанов. – Х.: Право. – 1996.

Тацій В.Я. Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву: Уч. пособие. – Х.: Юрид. ин-т. – 1982.

Тацій В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В. Я. Тацій. – Х.: Вища школа. – 1988.

Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : Навч. посібник / В. Я. Тацій. – Х.: УкрЮА. – 1994.

Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві : монографія / В. Я. Тацій. – Х. : Право, 2016.

Тихий В.П. Ответственность за хищение огнестрельного оружия, боевых припасов и взрывчатых веществ по советскому уголовному праву. – Х.: Вища школа. – 1976.

Тихий В.П. Уголовно-правовая охрана общественной безопасности. – Х.: Вища школа. – 1981.

Тихий В. П. Стадії вчинення злочину: конспект лекцій / В. П. Тихий. – Х.: Юрид. ін-т, 1996.

Тихий В. П., М. І. Панов Злочин, його види та стадії: науково-практичний коментар / В. П. Тихий, М. І. Панов. – К.: Вид. дім «Промінь», 2007.

Трахтеров В. С. Вменяемость и невменяемость в уголовном праве (Исторический очерк) : учеб. пособие / В. С. Трахтеров. – Харьков : Укр. юрид. акад., 1992.

Тютюгин В.И. Условно-досрочное освобождение от наказания: Уч. пособие. – Х.: Юрид. ин-т, 1981.

Тютюгин В.И. Лишение права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью как вид наказания. – Х.: Вища школа, 1982.

Тютюгін В. І. Призначення покарання при вчиненні кількох злочинів та за кількома вироками: конспект лекцій / В. І. Тютюгін. – Х.: УЮА, 1992.

Тютюгін В. І. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом: конспект лекції / В. І. Тютюгін. – Х. : УЮА, 1993.

Тютюгін В. І. Злочини проти правосуддя: навч. посіб. / В. І. Тютюгін, В. І. Борисов, Ю. В. Гродецький та ін.; за заг. ред. В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011.

Тютюгін В. І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посіб. / В. І.

Тютюгін, Ю. В. Гродецький, С. В. Гізімчук; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. – Х.: Право, 2014.

Устименко В. В. Специальный субъект преступления / В. В. Устименко. – Х.: Вища школа, 1989.

Ус О. В. Кримінальна відповідальність за підбурювання до злочину / О. В. Ус. – Х.: Видавець ФО-П Вапнярчук Н. М., 2007.

Ус О.В. Відповідальність за підбурювання до злочину: Навч. посіб. – Х.: Право, 2008.

Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. – Х. : Право, 2018.

Ус О.В. Теоретичні та прикладні проблеми кваліфікації в кримінальному праві України: монографія / О.В. Ус. – Харків: Право, 2020.

Харитонов С.О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України : монографія / С.О. Харитонов. – Харків: Право, 2018.

Харитонova О. В. Кримінально-правові погляди О. Ф. Кістяківського: наукова спадщина та її значення для сучасних кримінально-правових досліджень / О. В. Харитонova. – Х.: Право, 2010.

Харитонova О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрямки реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Науково-практичний посібник / О.В. Харитонova. – Х.: ТОВ «Вид-во «Права людини», 2018.

Чуб І. М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця : монографія / І. М. Чуб ; [наук. ред. В. І. Тютюгін]. – Харків : Право, 2017.

Шевченко Є. В. Злочини з похідними наслідками / Є. В. Шевченко. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005.

Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання / М. В. Шепітько; за ред. В. І. Борисова. – Х.: Видавнича агенція «Апостіль», 2012.

Шепітько М. В. Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії : монографія / М.В. Шепітько. – Харків: Право, 2018.

Ярмыш Н.Н. Действие как признак объективной стороны преступления (проблемы психологической характеристики). – Х.: Основа. – 1999.

Ярмыш Н. Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ) / Н. Н. Ярмыш. – Х.: Право. – 2003.